

ژبه او ژبپوهنه

عرفان الله ذکي

ځينې خلک ژبه او ژبپوهنه په پوهنې انگيري حال دا چې ژبه او ژبپوهنه دوه بيل او ځانگړي واقعيتونه دي يعنې ژبه د پوهولو راپوهولو لپاره استعمالوي. يا د وگړو ترمنځ د مفاهمې او اړيکو هرې وسيلې ته ژبه يعنې که هغه د اشارې، نښو او علامو او يا نورو لارو څخه وي ژبه بلل کيږي.

ژبه د غږيزو او اوريدو (صوتي) سمبولونو داسې يو التسابي او قراردادي سيستم دی چې د يوې ټولنې وگړي يې په خپل منځ کې د پوهولو راپوهولو لپاره استعمالوي. يا د وگړو ترمنځ د مفاهمې او اړيکو هرې وسيلې ته ژبه يعنې که هغه د اشارې، نښو او علامو او يا نورو لارو څخه وي ژبه بلل کيږي.

سره گډه نه شي.

ژبه په عمومي توگه په دوه ډوله ده.

۱- د حال ژبه. ۲- د قال ژبه.

ژبه د شکل له مخې په درې ډوله ده:

۱- ليکلو يا ادبي ژبه ۲- اشاروي يا حرکتې ژبه ۳- د ويلو يا اميانه ژبه.

ژبپوهنه: هغه پوهنه ده چې د معاصرو فريقو په اساس د ژبې ماهيت او څرنگوالي مطالعه کوي او د بېلو بېلو ژبو کورنۍ د دوی خپلوي، تاريخي بدلونونه څرگندوي يا هغه پوهنه چې ژبه او د هغې څرنگوالي، رغاونه او ډول ډول ژبني مسایل تر کتنې او څېړنې لاندې نيسي ژبپوهنه بلل کيږي.

ژبپوهنه: هغه پوهنه ده چې د معاصرو فريقو په اساس د ژبې ماهيت او څرنگوالي مطالعه کوي او د بېلو بېلو ژبو کورنۍ د دوی خپلوي، تاريخي بدلونونه څرگندوي يا هغه پوهنه چې ژبه او د هغې څرنگوالي، رغاونه او ډول ډول ژبني مسایل تر کتنې او څېړنې لاندې نيسي ژبپوهنه بلل کيږي.

۲- پرتليزه ژبپوهنه: هغه پوهنه ده چې د ژبو د څو کورنۍ اړيکي او خپلوي څرگندوي.
۳- تشریحي ژبپوهنه: هغه پوهنه ده چې يوه ژبه د تاريخي بدلونونو او تحولاتو پرته په يو ټاکلي تاريخي مقطع کې مطالعه کوي.

پښتو د سانسکریت خور او د هندي کورنۍ یوه څانگه ده.

ځینې نور کسان لکه مستیر دا نظریه څرگندوي چې پښتو د ژبو مورده یعنی د ایراني ژبو سره تړل شوي ده.

راورتي وایي پښتو له زند، پهلوي او سانسکریت سره مشابهت لري خو هغوی په دې اند دي چې پښتو له اویستا او سانسکریت دواړو سره نږدې خپلوي لري. میجر لارد میر وایي چې پښتو ځانته ځانگړتیاوې لري چې له هندي او نورو ژبو څخه یې بیلوي.

داسې قریب شوي، چې پښتو نه د هندي ډلې او نه د ایراني ډلې سره تعلق لري، بلکه د اصلي لرغوني باختري (د اندواريايي مور) څخه په آزادانه ډول بېله شوي ده. پوهاند حبیبی وایي چې پښتو مستقیماً له هندي څانگې او نه د فارسي څانگې سره تعلق لري، بلکه د دواړو څانگو ترمنځ د اتصال کړی ده او د مستقیم داریک څخه بېله شوي ده نو ځکه پښتو د اویستا او سانسکریت خور ده.

بل ډول یې تطبیقي ژبپوهنه ده هغه معلومات چې د نظري ژبپوهنې لخوا لاسته راځي تر تطبیق لاندې نیول کیږي او د هغه څخه گټه اخیستل کیږي.

پښتو ژبه: مخکې له دې چې پښتو ژبه وپېژنو لومړی باید د پښتو په اصطلاحي معنی ځان پوه کړو. پښتو که له یوې خوا د یو قام نوم دی نو له بلې خوا په اصطلاحي معنی د ښو خوینو او درنو چارو نوم هم دی چې په دغه خوینو کې پت، عزت، ښېگڼه، توره، وفا او داسې نور شاملیږي چې د پښتو د کلمې لغوي او بنيادي معناگانې دي. په افغانستان کې د اریایانو اصلي استوگنځی بلخ و. یا په بله معنی پښتانه د هغه اریایانو له ډلې څخه دي چې په دغه مرکزي او باختري سیمه کې اوسیدل.

په لومړي سر کې دغه قبیلې په یوه ژبه خبرې کولې چې څومره خواره واره شونو بیا یې بیلې بیلې لهجې رامنځته کړي.

پښتو ژبه زیاتره کسان د عبراني خور او د سامی، ژبو له کورنۍ څخه شمیري دا ځکه چې د دې علت د اسلام راتگ سره سم عربي ژبه هم د پښتو سره گډه شوي او ځینې توري یې د پښتو سره افغاني شوي دي نو ځکه یې د سامي ژبو د کورنۍ څخه شمیري.

ځینې نور کسان داسې گومان کوي، چې